

DATUM
2021-03-29

DNR
2020-2.3.1-546/2

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

ERT DNR
U2020/06271

Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk

Delegationen mot segregations yttrande utgår från myndighetens uppdrag att bidra till att öka långsiktiga effekter av insatser för att minska och motverka social och ekonomisk segregation på nationell, regional och lokal nivå.

Sammanfattning

Delegationen mot segregation välkomnar utredningens slutbetänkande och ser att en utveckling av den kommunala vuxenutbildningen kan få goda effekter för både samhälle och individ i arbetet med att motverka och minska segregation.

Delegationen mot segregation ser särskilt positivt på förslagen om ett kommunalt språkansvar (KSA), en KSA-funktion samt en handlingsplan för detta.

Myndigheten bedömer att dessa förslag kan ha en god effekt för att öka jämlikheten i den kommunala vuxenutbildningen, och att fler individer som står långt ifrån arbetsmarknaden då kan få det stöd som idag saknas för att kunna matcha de utbildnings- och språkkrav som ofta ställs för en anställning.

Yttrande

Utredningen skriver att målgruppen för vuxenutbildningen både har vuxit och förändrats med fler nyanlända och fler personer i behov av stöd. Samtidigt ställs allt högre krav på ett aktivt deltagande i samhället och i arbetslivet. Detta gör att huvudmännen kontinuerligt behöver se över sin organisation och skapa förutsättningar för att kunna erbjuda en utbildning som möter behoven hos både individer och den omgivning de befinner sig i.

Områden med socioekonomiska utmaningar kännetecknas av att de boende utgörs av en hög andel som varken arbetar eller studerar, låg andel förvärvsarbetande, hög andel lågutbildade, hög andel långtidsarbetslösa samt hög

andel med försörjningsstöd.¹ Dessa indikatorer synliggör att en betydande andel av befolkningen i områden med socioekonomiska utmaningar kan vara i behov av studier via den kommunala vuxenutbildningen (komvux) för att öka sina möjligheter till etablering på arbetsmarknaden.

Fram till början av 2020, före pandemin, minskade den totala arbetslösheten, och inflödet till gruppen öppet arbetslösa var i hög grad från de som kommit som flykting – eller anhöriginvandrare i mitten av 2010-talet, och som senare skrivits in som arbetssökande.² För att öka anställningsbarheten och matchningen mellan de personer som saknar arbete och de lediga jobb som finns krävs ofta att personernas humankapital ökar genom utbildning. Delegationen mot segregation ställer sig därför positiv till det helhetsgrepp som utredningen tar kring att höja kvaliteten inom komvux.

Nedan följer Delegationen mot segregationens kommentarer till de förslag som myndigheten ser utifrån ett segregationsperspektiv påverkar kommunernas möjligheter att erbjuda en jämlik vuxenutbildning.

Förslag 5.9

Delegationen ser positivt på att stärka uppföljningen på verksamhetsnivå genom Skolinspektionens granskning av det systematiska kvalitetsarbetet. Delegationen mot segregation föreslår att förslaget förstärks med att uppföljningen ska göras på mindre geografiska områden (DeSO³) istället för enbart på kommunal nivå, för att synliggöra inomkommunala skillnader. Det är av stor vikt att den kommunala vuxenutbildningen i allmänhet, och Sfi i synnerhet håller en hög kvalitet för att fler från gruppen studerande inom den skolformen ska närma sig arbetsmarknaden. Som utredningen lyfter är det bekymmersamt att det finns stora brister i både styrning och ansvarsfördelning, särskilt där verksamheten bedrivs på entreprenad.

Förslag 5.11.2

Delegationen mot Segregation ser positivt på förslaget kring förändringar i Skolverkets insamling och redovisning av statistik. Som utredningen skriver utgör gruppen elever med svenska som andraspråk en allt större andel av de

¹ Regeringskansliet (2018) *Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation*

² SOU 2020:46 *En gemensam angelägenhet*

³ DeSO – Demografiska statistikområden är en rikstäckande indelning som följer läns- och kommungränserna. Digitala gränser finns tillgängliga som öppna geodata på scb.se.

studerande på komvux, men fördelningen av dessa elever är inte jämn mellan kommuner. Genom bättre underlag kan huvudmännen på ett mer likvärdigt och resurseffektivt sätt planera sin verksamhet för den kommunala vuxenutbildningen. De kan då planera utifrån sina förutsättningar inom kommunen, och i samverkan med andra utifrån en regional aspekt.

Förslag 6.3

Delegationen mot segregation ställer sig bakom utredningens förslag om ett kommunalt språkansvar (KSA), och att detta ska införas och regleras i skollagen.

Myndigheten uppskattar det gedigna bakgrundsmaterial som ligger till grund för förslaget. Detta material synliggör hur viktigt det är för individernas integration i det svenska samhället att kommunen aktivt verkar för att alla i behov av svenska som andraspråk erbjuds och motiveras att studera Sfi. Myndigheten delar utredningens bild att ett strukturerat och målgruppsanpassat arbetssätt för den uppsökande verksamheten i KSA kommer öka hemkommunens kännedom om vilka personer som tillhör målgruppen. Utöver de målgrupper som förslaget berör ser Delegationen mot segregation att det vore positivt att kommunen breddar ett sådant arbete till att röra fler grupper som är behov av studier via den kommunala vuxenutbildningen för att öka sina chanser till en etablering på arbetsmarknaden.

Vilka grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden har länge varit väl kända. Utmaningen har varit att just dessa grupper - oavsett konjunktur - inte har kunnat matchat kompetenskraven för att ta de lediga jobb som finns. Delaktighet på arbetsmarknaden är många gånger nyckeln till en stark förankring i samhället, och utbildning har visat sig vara vattendelaren för att få ett jobb eller inte. En inkomst som möjliggör egen försörjning ger både trygghet och valmöjligheter kring exempelvis att själv kunna bestämma var och hur man vill bo. Det medför också tillgång till trygghets- och välfärdsystemen som sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, föräldraförsäkring och pension.

För att fullfölja ett kommunalt språkansvar kommer insatserna från kommuner att se olika ut, då det skiljer sig stort mellan kommuner, stadsdelar och områden hur stor andel av befolkningen som berörs av utredningens förslag. Dessa skillnader i förutsättningar för kommuner behöver synliggöras tydligare.

För individerna kan det många gånger spela stor roll i vilket område man bor. Vissa kommuner har flera områden med socioekonomiska utmaningar, medan andra kommuner saknar denna typ av områden. Närhet till utbildning, förutsättningar för pendling via kollektivtrafik eller förutsättningar att ta del av utbildning digitalt påverkar möjligheterna att ge personer över hela landet en likvärdig utbildning. Trygghet i närområdet påverkar huruvida personen vågar gå

till och från skolan. Andra faktorer som trångboddhet eller kortsiktiga hyreskontrakt påverkar både barn och vuxnas möjligheter att studera i hemmet.

Det är av yttersta vikt att individer som står långt ifrån en färdig utbildning, och därmed ofta långt ifrån en fast förankring på arbetsmarknaden, får stöd så som utredningen föreslår. Delegationen mot segregation vill belysa att individernas behov av insatser och stöd behöver gå föra kommunernas förutsättningar att bedriva vuxenutbildning. Myndigheten ser att detta arbete kan vara en viktig pusselbit för att motverka och minska segregation, och vända den utveckling som pågått under lång tid då både inkomstskillnader och antalet områden med socioekonomiska utmaningar har ökat.

Förslag 6.3.1 och 6.3.2

Delegationen mot segregation ser positivt på förslaget om att inrätta en KSA-funktion samt en handlingsplan för arbetet. En viktig aspekt för både en sådan funktion och handlingsplanen är kunskap och kännedom om den geografiska platsens betydelse för jämlika livschanser. Delegationen mot segregation uppmuntrar att om denna funktion samt handlingsplan inrättas bör kommunen använda sig av det rikstäckande index som Delegationen mot segregation och Statistiska centralbyrån (SCB), nu tar fram, och som ska belysa hur olika områden förhåller sig till varandra avseende centrala socioekonomiska faktorer. Delegationen mot segregation uppmuntrar även till att använda sig av det webbaserade system för uppföljning av segregationen i Sverige som Delegationen mot segregation nu tar fram, och som kommer att kopplas till det rikstäckande indexet.

Kapitel 7 – 11

Delegationen mot segregation ser att förslagen i både kapital 7, 8, 9, och 10 kan utveckla kvalitén i både innehåll och undervisningsform, vilket kan ge flera positiva effekter för att både kvinnor och män ska lyckas med sin utbildning inom den kommunala vuxenutbildningen och därmed öka sina möjligheter på arbetsmarknaden. Det fokus som utredningen lägger i kapitel 10 på att öka jämlikheten mellan kvinnor och män i utfallet av den kommunala vuxenutbildningen är särskilt viktigt för att minska skillnaderna mellan kvinnor och mäns deltagande i arbetslivet.

Myndigheten ser också positivt på utredningens förslag i kapitel 11 för att öka kompetensen hos den pedagogiska personalen inom Sfi. Vi väljer att inte kommentera förslagen i sak, men däremot anser vi att det finns en intressant

aspekt att titta vidare på gällande huruvida det finns geografiska skillnader för var någonstans utbildad respektive utbildad personal undervisar. Denna problematik finns i både grundskolan och gymnasieskolan, att de mest meriterade lärarna inte arbetar där behoven är som störst, som i områden med socioekonomiska utmaningar. Delegationen mot segregation ser att ett sådant perspektiv skulle kunna inkluderas inom förslagen under 11.4.4 *Generella och riktade insatser ska utvecklas*.

I detta ärende har direktör Anders Kessling beslutat. Processledare Katarina Ramanius har varit föredragande.

Anders Kessling

Katarina Ramanius